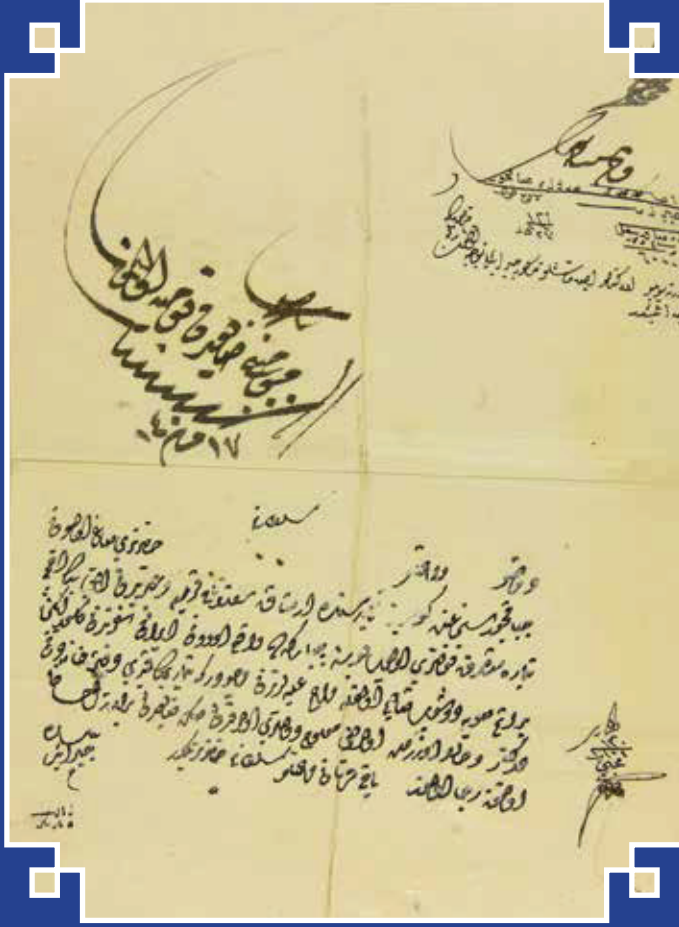

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Yıl / Year: 3 Cilt / Volume: 3 Sayı / Issue: 1
Temmuz / July 2016

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

Yıl / Year: 3 Cilt / Volume: 3 Sayı / Issue: 1
Temmuz / July 2016

Onursal Editör / Honorary Editor
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK

Editör / Editor
Prof.Dr. Orhan BAŞARAN

Editör Yrd. / Co-Editor
Prof.Dr. Abdulkaki ÇETİN – Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ – Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN

Sayı Editörü / Editor of Issue
Yrd.Doç.Dr. Nevzat KELEŞ

Sorumlu Yazı İleri Müdürü / Responsible Editor
Müslim AYYILDIZ

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü / Advertising and Public Relations Manager
M. Emin YETİŞİR

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof.Dr. Abdullah BAYRAM (Nişantaşı Ünv.),
Prof.Dr. Hüseyin Hüsnü GÜNDÜZ (İstanbul Yeni Yüzyıl Ünv.),
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.),
Doç.Dr. Abdullmuttalip ARPA (İstanbul Sabahattin Zaim Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Abdülhakim BEKİ (İstanbul Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN (Bingöl Ünv.), Dr. Adil BOR (DİB Haseki Eğitim Merkezi)

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof.Dr. Abdulkaki ÇETİN (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Abdullah ÇELİK (Harran Ünv.),
Prof.Dr. Abdullah DİKEN (Konya Necmettin Erbakan Ünv.), Prof.Dr. Ahmet GÜRBÜZ (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Cemalettin ERDEMCİ (Siirt Ünv.), Prof.Dr. Eşref TAŞ (TBMM),
Prof.Dr. Giyasettin ARSLAN (Fırat Ünv.), Prof.Dr. H. İbrahim BULUT (İstanbul Ünv.),
Prof.Dr. Hikmet TAN (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Ünv.),
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.), Prof.Dr. Muhsin HALİS (Sakarya Ünv.),
Prof.Dr. Nazım HASIRCI (Dicle Ünv.), Prof.Dr. Orhan BAŞARAN (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Ramazan SOLMAZ (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Sahip BEROJE (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Prof.Dr. Yılmaz BİNGÖL (Yıldırım Beyazıt Ünv.),
Doç.Dr. Abdullah TAŞKESEN (Sakarya Ünv./ Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Abdülhakim KOÇIN (TBMM),
Doç.Dr. Enver ARPA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.), Doç.Dr. Metin YİĞİT (Dicle Ünv.),
Doç.Dr. Mustafa KIRKIZ (Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Nusrettin BOLELLİ (Bingöl Ünv.),
Doç.Dr. Vehbi TÜREL (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Abdulnasır SÜT (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ahmet KAYINTU (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Muhiittin ÖZDEMİR (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Sezayi KÜÇÜK (Sakarya Ünv.),
Abdullah DEMİR (BOA)

Sayı Hakemleri / Referee Board of This Issue

Prof.Dr. Orhan BAŞARAN (Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Seyit Battal UĞURLU (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Abdülaziz KARDAŞ (Van Yüzüncü Yıl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Erkan AVŞAR (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Metin EREN (Van Yüzüncü Yıl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Ercañ ÇALIŞ (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ömer SARAÇ (Ondokuz Mayıs Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Cafer ÖZDEMİR (Ondokuz Mayıs Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Yılmaz İrmak (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Mehmet Özger (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Naim ÖNER (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Sırrı TİRYAKİ (Bingöl Ünv.)

Bingöl Araştırmaları Dergisi, yılda iki sayı olarak yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir. Yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları yayıncı kuruluşa ait olup, izinsiz, kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz.

Bu dergi, Bingöl Üniversitesi Bingöl Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin ilmi katkısı ve Bingöl Belediye Başkanlığı'nın desteğiyle yayımlanmaktadır.

ISSN: 1309-369X

Dizgi ve İcdüzen: Ankara Dizgi Evi

Baskı: Ankamat Mat. San. Ltd. Şti.

Birinci Basım: Aralık 2017

Derginin Yönetim Yeri

İstiklal Mah. Mithat Paşa Cad. Ağaoglu Pasajı No:9 Kat 1/4 Ümraniye/İstanbul

e-posta: bingoldergisi@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

TAKDİM /Yücel BARAKAZI	5
EDİTÖRDEN /Orhan BAŞARAN	7
SAYI EDİTÖRÜNDEN /Nevzat KELEŞ	9
Mehmet Şirin AYIŞ ŞEYH AHMED ÇAPAKÇURÎ VE MEKTUPLA İRŞAD ÖRNEĞİ	11
Ferhat APUHAN KIBRIS MESELESİ VE BİNGÖLLÜ KIBRIS GAZİLERİ’NİN NAZARIYLA 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI -I	35
Yılmaz IRMAK BİNGÖL GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARI	67
Nebi BUTASIM BİNGÖL “ARAKONAK” HALÇALARINDAN BAZI ÖRNEKLER	87
Recai BAZANCİR FOLKLOR DERLEMELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	99
Ferhat ÇİFTÇİ AYDIN AFACAN’IN “METRUK ŞEHİR” ŞİİRİNDE MEKÂNSAL POETİKA	115
Ahmet ÖZDEMİR KİTAP TANITIMI	125

KİTAP TANITIMI

Ahmet ÖZDEMİR*

IRMAK, Yılmaz (2017), *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Âşık Mahzuni Şerif ve Şiirleri* (ISBN: 978-605-9712-69-9), s.320, 1. Baskı, Ankara: Ürün Yayınları

Âşık Tarzı Şiir Geleneği, yüzyılların deneyiminden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanarak nesilden nesile aktarılan bir değerler bütünüdür. Bu geleneğin içerisinde yetişen âşıklar ise; toplumun duygularını, düşüncelerini, aşklarını, sevinçlerini, acılarını, inançlarını, yaşayışlarını, tarihi, sosyal ve kültürel konuları şiirlerinde yansıtan halk sanatçılarıdır.

Âşık Mahzuni Şerif yakın dönem Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin ve Türk Halk Müziğinin en önemli değerlerinden birisidir. 17 Mayıs 2002 yılında vefat ettiğinde arkasında yüzlerce şiir ve bestelenmiş türkü bırakan Mahzuni Şerifin yaşadığı dönemde akademik camiada hak ettiği ilgiyi görmediğini fark eden

araştırmacılarından Dr. Yılmaz İrmak, Mahzuni Şerif ile ilgili akademik araştırma ve incelemelerini “*Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Âşık Mahzuni Şerif ve Şiirleri*” adıyla kitaplaştırmıştır.

2017 yılının Şubat ayında; Ürün Yayınları’ndan çıkan kitap 320 sayfadan ibaret olup, giriş kısmı dışında altı ana bölümden oluşmaktadır. Mahzuni Şerifin hayatı ve sanatı ile ilgili ayrıntılı bilgiler içeren eserde ozanın şiirleri, “*İşlevsel Halk Bilimi Kuramı*” bağlamında William Bascom’un önerdiği folklorun dört işlevi ve buna ek olarak İlhan Başgöz’ün teklif ettiği “protesto” işlevine göre ele alınmıştır.

* Arş. Gör., Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (aozdemir@bingol.edu.tr).

Giriş kısmında çalışmanın amacı, yöntemi, kapsamı ve önemine değinen yazar; “*İşlevsel Halk Bilimi Kuramı ve Folklorun Dört İşlevi*” adını taşıyan ilk bölümde; folklorun tanımı, konuları, işlevsel kuram, folklorun dört işlevi ve “*protesto*” işlevi üzerinde durmuş, ayrıca ülkemizde folklorun işlevleri ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında kısaca bilgi vermiştir.

Âşık Mahzuni Şerif’in *Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri*” isimli ikinci bölümde, aşığın hayatı, siyasi kimliği, hapis ve yasaklı yılları ve inanç dünyası üzerinde durulmuş, son olarak da şiir kitapları ve albümleri tanıtılmıştır. Bu bölümde Mahzuni’nin bestelenmiş şiirlerine de ayrı bir parantez açılmış; ozanın 400’ü aşkın bestelenmiş eserinin adları tablo halinde sunulmuştur.

Kitabın üçüncü bölümü; *Toplumsal Ortam-Sanatçı-Sanat Ürünü Bağlamında Âşık Mahzuni Şerif’in Sanatına ve Şiirlerine Bakış*” adını taşımaktadır. Mahzuni Şerif’in şiir dünyasına ayna tutan bu bölümde; şairin yaşadığı çağı nasıl algıladığı, şiir dünyasını oluşturan düşüncelerin neler olduğu, şiirlerinde işlediği konu, tema ve izlekler, Âşıklık geleneği ve Türk halk müziği içerisindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuş ve ayrıca şiirlerinin üretim ve tüketim bağlamlarına ışık tutulmuştur. Yazar ilgili kısımda, Mahzuni Şerif hakkında bilgi verirken; ozanın felsefi olarak Pir Sultan Abdal’ı kendisine kılavuz seçtiğini, ses olarak Davut Sulari’den etkilendiğini, toprağa olan sevgi ve özleminden ötürü de Âşık Veysel’den ilham aldığını ifade etmiştir.

Yılmaz Irmak tarafından hazırlanan kitabın dördüncü bölümünü; “*Âşık Mahzuni Şerif’in Şiirlerinin Şekil ve Tür özellikleri*” başlığı oluşturmuştur. Yazar, bu bölümde Mahzuni Şerif’in 745 şiirinin şekil ve tür özelliklerini ayrıntılı bir tablo halinde sunmuştur. Tablo incelediğinde ozanın şiirlerinin büyük çoğunluğunda koşma nazım şeklini kullandığını, nazım türü olarak taşlama, öğütlenme, dertlenme, şikâyetname güzelleme, nefes gibi türleri tercih ettiğini, ayrıca kafiye olarak tam kafiyeyi kullandığı belirtilmiştir. Irmak, Mahzuni’nin zaman zaman serbest ölçüyle şiirler de yazdığını ancak; şiirlerinde esas olarak milli veznimiz olan hece ölçüsünü kullandığını dile getirir. Şairin hece ölçüsünü ve Âşık Edebiyatının nazım biçimlerini kullanmada ilk dönemlerde bazı kusurlarının olduğunu belirten Irmak; daha sonraki yıllarda ortaya koyduğu ürünlerde bu kusurların azaldığını dolayısıyla ozanın sonraki şiirlerinin son derece kaliteli olduğunu ve bu şiirlerde bazı şekilsel yeniliklere de başvurulduğunu dikkatlere sunmuştur.

Kitabın ana gövdesini oluşturan ve ozana ait şiirlerin işlevsel kurama göre değerlendirildiği beşinci bölüm; “*Folklorun Beş İşlevine Göre Âşık Mahzuni Şerif’in Şiirleri*” adını taşımaktadır. Kitabın bu bölümde folklorun beş işlevinden ilki olan; “*Hoşça Vakit Geçirme ve Eğlence İşlevi*”: Sözlü kültür ortamı,

yazılı kültür ortamı ve elektronik kültür ortamı başlıkları altında değerlendirilmiştir. “İnançlara Değerlere ve Törelere Destek Verme İşlevi” ise; dini konular, tasavvufi konular, Alevilik ve Bektaşılık konuları, gelenek adet ve inanışlar ve insani değerler başlıkları altında ele alınmıştır. “Kültürü Gelecek Kuşaklara Aktarma ve Eğitim İşlevi”: Halk kültürü, Alevilik-Bektaşılık öğretisi, eğitici ve öğüt verici şiirler alt başlıklarında; “Toplumsal Baskılardan Kurtulma İşlevi” ise; sosyal ve ekonomik konularda eleştiri, dini ve tasavvufi konularda eleştiri, Alevilik-Bektaşılık konularında eleştiri ve ahlaki konularda eleştiri olmak üzere dört alt başlıkta incelenmiştir. Folklorun beşinci ve son işlevi olan “Protesto” işlevi de sistemi/düzeni protesto, askeri darbeleri protesto, siyasi olayları protesto, emperyalizmi protesto ve siyasi protesto alt başlıklarında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yazar yukarıda verilen bu alt başlıkları daha da detaylandırarak Âşık Mahzuni'nin şiirlerinden örneklerle desteklemiştir.

Yılmaz Irmak, ozanın şiirlerini işlevsel kurama göre incelerken Âşık şiirinde bir takım yeni işlevler tespit etmiş ve bu tespitlerine kitabın altıncı bölümünde yer vermiştir. “*Âşık Şiir'inde Tespit Edilen Yeni İşlevler*” başlığını taşıyan kitabın altıncı ve son bölümünde yazar; Âşık Mahzuni Şerif'in şiirleri bağlamında Âşık Şiiri için beş yeni işlev teklif etmiştir. Yazar tarafından tanıtilen ve örneklerle desteklenen bu beş yeni işlev: İtiraz ve Ret Kültürü İşlevi, Milli Birlik ve Beraberlik İşlevi, İdeolojik ve Politik Araç İşlevi, Ekonomik Kazanç Sağlama (Meta) İşlevi ve Psikolojik Rahatlama (Deşarj) İşlevi'dir.

Dr. Yılmaz Irmak'ın “*Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Âşık Mahzuni Şerif ve Şiirleri*” adını taşıyan bu kitabıyla Âşık Mahzuni Şerif hakkındaki dağınık olan bilgiler bir araya toplanmış ve ilk defa işlevsel halkbilimi kuramı bir ozanın şiirlerine başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Yazarın yoğun emek ve titiz bir çalışma ile ortaya koyduğu bu çalışma; Âşık Mahzuni Şerif'in şiirlerinin işlevini ve Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin yakın dönemdeki gelişimini ve dönüşümünü ayrıntılarıyla ortaya koymakta ve aynı zamanda ozan hakkında bugüne kadar hazırlanmış önemli bir başvuru eseri olarak okuyucuya ulaşmayı hedeflemektedir. Hemen her satırında ciddi bir emeğin olduğunu hissettiren ve akademik yönden oldukça güçlü olan bu kitap, özelden Âşıklık geleneği, genelde halkbilimi ile ilgilenen araştırmacıların dikkatlerine sunulmuştur. Yazarımızı kutluyor ve daha nice önemli eserler üretmesini temenni ediyoruz.

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI

DERGİSİ

THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

Yıl 3, Sayı 1, Temmuz 2016

ISSN: 1309-369X